

Janusz Cichy

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Finansów i Ubezpieczeń
Katedra Bankowości i Rynków Finansowych
janusz.cichy@ue.katowice.pl

SYTUACJA FINANSOWA POLSKIEGO SEKTORA BANKOWEGO W WARUNKACH WZROSTU OBCIĄŻEŃ FINANSOWYCH I ICH WPŁYW NA RATINGI BANKÓW

Streszczenie: Od początku 2015 r. krajowe banki funkcjonują w coraz trudniejszych warunkach ekonomicznych i prawnych. Z jednej strony wymaga się od nich kumulowania wypracowanego zysku w celu podwyższania kapitałów własnych, a z drugiej w coraz większym stopniu są one zobowiązane do ponoszenia nowych obciążeń finansowych, które nie są obojętne dla ich kondycji finansowej, szczególnie tych mniej rentownych. Dlatego też można postawić hipotezę, że wprowadzanie kolejnych obciążeń finansowych w niekorzystnych warunkach makroekonomicznych oraz w „trudnym” otoczeniu prawnym może obniżyć bezpieczeństwo finansowe polskiego sektora bankowego poprzez spadek rentowności i wzrost ryzyka sektorowego. Z uwagi na fakt, iż efektywność działania i stabilność finansowa to podstawowe determinanty oceny ratingowej banku, nie można także pominąć ryzyka zweryfikowania przez agencje ratingowe ocen ratingowych nadawanych bankom. Celem artykułu jest prezentacja istoty nowych obciążeń finansowych, którym podlegają krajowe banki, oraz wykazanie wpływu tych obciążeń na ich kondycję finansową poprzez pryzmat diagnoz dokonywanych przez agencje ratingowe. Zastosowano tu metody badawcze polegające na analizie dostępnej literatury, aktów prawnych, komunikatów finansowych z wykorzystaniem analizy przypadków oraz analizy przyczynowo-skutkowej.

Słowa kluczowe: bank, składka, podatek, rating, sytuacja finansowa.

JEL Classification: G21, G24, H25.

Wprowadzenie

Po ostatnim kryzysie finansowym z 2008 r. europejskie banki znajdują się „pod specjalnym nadzorem” zarówno regulatorów, jak i organów nadzorczych. Taka szczególna troska jest wynikiem problemów finansowych, w jakie popadły banki, a także konieczności ratowania niektórych z nich ze środków publicznych. Aby zapobiec w przyszłości takim turbulencjom, wprowadzono wiele regulacji ostrożnościowych mających na celu zagwarantowanie większego bezpieczeństwa finansowego banków. Z drugiej strony aby odzyskać środki pieniężne wyłożone na ratowanie banków, niektóre kraje nałożyły na banki nowe obciążenie finansowe, jakim jest podatek bankowy.

Polski sektor bankowy wykazał się ostrożnością i nie wymagał finansowej pomocy państwa, jednak będąc częścią europejskiego systemu bankowego, jest zobowiązany do spełniania nowych rygorystycznych regulacji kapitałowych. Nie są to jednak jedyne obciążenia finansowe nałożone w Polsce na banki, które funkcjonują w coraz trudniejszym otoczeniu prawnym.

Dzień 15 stycznia 2015 r. to dzień, w którym Narodowy Bank Szwajcarii podjął decyzję o porzuceniu polityki obrony minimalnego kursu wymiany euro na franka szwajcarskiego, co wywołało jego silne umocnienie. Aprecjacja szwajcarskiej waluty względem polskiego złotego była szokiem nie tylko dla analityków, ale przede wszystkim dla kredytobiorców spłacających zaciągnięte kredyty mieszkaniowe denominowane w tej walucie. Polityczne i ekonomiczne gremia przyjęły za swój priorytetowy cel zaproponowanie różnych wariantów pomocy kredytobiorcom, często jednak bardzo kosztowne dla sektora bankowego. Wprawdzie pomimo upływu 2 lat warunki pomocy nadal są w fazie konsultacji, to jednak zapoczątkowało to nakładanie na nich dodatkowych obciążeń finansowych, do których można zaliczyć:

- wydatki związane z realizacją programu wsparcia kredytobiorców walutowych – tzw. sześciopak,
- wprowadzenie od października 2015 r. ustawy o wsparciu kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej, którzy zaciągnęli kredyt mieszkaniowy,
- wejście w życie od 1 lutego 2016 r. ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych,
- upadłość banków spółdzielczych i SKOK-ów, która spowodowała większe obciążenia z tytułu uczestnictwa banków w systemie gwarantowania depozytów bankowych,
- nierozwiązany problem walutowych kredytów mieszkaniowych i ich przewalutowania.

Wprowadzenie nowych obciążeń finansowych jest spowodowane specyfiką organizacji polskiego systemu bankowego i wymogiem zagwarantowania jego stabilności (wyższe opłaty na BFG), pomocą kredytobiorcom oraz czynnikiem natury politycznej (podatek bankowy).

Ze względu na oddziaływanie wszelkich obciążeń finansowych na rentowność i stabilność finansową banków, będących podstawą ich oceny ratingowej, celem artykułu jest prezentacja najnowszych obciążeń finansowych oraz ocena wpływu tych obciążeń na reakcję agencji ratingowych w procesie monitorowania i uaktualniania nadawanych bankom ratingów.

1. Obciążenia finansowe banków komercyjnych

Do podstawowych zadań banku należy takie zarządzanie powierzonymi środkami pieniężnymi, aby – przy zachowaniu bezpieczeństwa i zapewnieniu deponentom określonego dochodu – wspierać rozwój przedsiębiorstw, sektorów i całej gospodarki. Bank, w przeciwieństwie do podmiotów sfery realnej, opiera swoją działalność przede wszystkim na kapitale obcym, a warunkiem jego pozyskania jest zaufanie do pojedynczego banku oraz całego sektora bankowego. W ostatnim okresie banki w Polsce nie tylko pracowały na wzrost zaufania do nich ze strony klientów (szeroka oferta usług bankowych, bezpieczna bankowość elektroniczna, rosnąca jakość usług bankowych, wysoka rentowność, rosnące kapitały własne), ale też tego zaufania nadużywały (klauzule abuzywne, oferowanie produktów finansowych o wysokim ryzyku bez pełnej informacji dla klienta, rosnące prowizje i opłaty). To wszystko składa się na wizerunek banku w otoczeniu gospodarczym, którego pozytywny obraz powinien być (i jest) domeną zarządzających i właścicieli, a także organów nadzorczych i regulatorów. Organy nadzorcze nie patrzą na bank przez pryzmat szerokiej oferty i jakości usług, ale przez pryzmat efektywności działania i poziomu stabilności finansowej całego sektora bankowego.

Wszystkie banki europejskie dostosowują swoją działalność do regulacji nadzorczych CRDIV i CRR po to, aby skala ostatniego globalnego kryzysu finansowego już się nie powtórzyła. Spełnianie nowych wymogów regulacyjnych pociąga za sobą koszty. Jednak koszty związane z wypełnianiem norm regulacyjnych nie są jedyne, ponieważ specyfika działalności banków polega również na tym, że w różnych krajach na banki mogą być nakładane różne obciążenia finansowe, których celem jest większa stabilność finansowa sektora bankowego, pomoc wybranym grupom klientów, a nawet zwiększenie wpływów budżetowych.

Dokonując przeglądu obciążeń finansowych banków, można je podzielić na dwie grupy:

- obciążenia fiskalne, do których zalicza się podatki od osób prawnych, podatki od towarów i usług, podatki od nieruchomości, podatki od środków transportu, naliczane na podstawie odpowiednich przepisów prawa – ponieważ nie są one przedmiotem tego opracowania, ich omówienie zostanie pominięte,
- inne obciążenia finansowe, których rodzaj i skala wielkości wynika ze specyfiki organizacji systemu bankowego.

Każde obciążenie fiskalne z punktu widzenia podmiotu gospodarczego jest niekorzystne, ponieważ wpływa na efektywność działania, w konsekwencji pomniejszając wypracowany zysk. Jednak obciążenia te mają jedną cechę – są wspólne dla wszystkich uczestników otoczenia gospodarczego. Tego samego nie można powiedzieć o grupie „inne obciążenia finansowe”, których liczbę i wartości płaconych przez banki nie da się porównać z żadnymi dodatkowymi obciążeniami finansowymi podmiotów sfery realnej.

Każdy bank w Polsce jest uczestnikiem systemu gwarantowania depozytów, w związku z tym w pierwszej kolejności należy wymienić opłaty odprowadzane przez banki do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Na podstawie obecnie już nieobowiązującej ustawy z 1994 r. o BFG opłatami tymi do końca 2016 r. były:

- obowiązkowa opłata roczna w wysokości nieprzekraczającej iloczynu 0,3% i kwoty odpowiadającej 12,5-krotności sumy wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rozdziałów ryzyka (art. 13 ustawy o BFG),
- opłata ostrożnościowa stanowiąca iloczyn stawki nieprzekraczającej 0,2% i podstawy naliczenia opłaty rocznej (art. 4a ustawy o BFG),
- obowiązkowe wpłaty na Fundusz Ochrony Środków Gwarantowanych w wysokości iloczynu stawki do 0,55% i sumy środków pieniężnych zgromadzonych w banku na wszystkich rachunkach, będących podstawą do naliczenia obowiązkowej rezerwy (art. 25 ustawy o BFG).

Zmiany stawek opłat wnoszonych przez banki przedstawia tabela 1.

Analiza tabeli 1 wykazuje, że do 2015 r. banki były zobowiązane do odprowadzania do BFG coraz wyższych opłat, a ich wzrost wynosił w ciągu jednego roku nawet 0,089 p.p. w przypadku opłaty rocznej i 0,013 p.p. opłaty ostrożnościowej. Dopiero w 2016 r. tendencja ta została odwrócona, choć stawka na Fundusz Ochrony Środków Gwarantowanych pozostała na ustawowo możliwie najwyższym poziomie 0,55%. Tak silny wzrost opłat był spowodowany dobrymi wynikami finansowymi sektora, złą sytuacją SKOK-ów oraz dążeniem BFG do zbyt szybkiego odbudowania zasobów pieniężnych po wypłatach w 2014 r. spowodowanych upadłością i restrukturyzacją niektórych SKOK-ów. Koszt tych operacji to około 1,5 mld PLN, a wpłaty samych kas na sfinansowanie tych potrzeb były o wiele za małe [Zygierewicz, 2014, s. 24-25].

Tabela 1. Stawki opłat odprowadzanych przez banki do BFG (w %)

Rodzaj opłaty	2012	2013	2014	2015	2016
Opłata roczna	0,099	0,1	0,1	0,189	0,04175 za każdy kwartał
Opłata ostrożnościowa	-	0,009	0,037	0,05	0,01975 za każdy kwartał
Wpłaty na FOŚG	0,55	0,55	0,55	0,55	0,55

Źródło: Uchwały Rady BFG za lata 2012-2016 [2016].

W 2015 r. łączne opłaty do BFG wynosiły około 2,2 mld PLN i były wyższe niż w 2014 r. aż o 1 mld PLN. Oznacza to szybki wzrost obciążeń banków, tym bardziej że w 2013 r. kwota wpłat do BFG nie przekraczała 900 mln PLN [Zygierewicz, 2014, s. 24-25]. Dodatkowo banki były zobowiązane do wniesienia do BFG wpłat wynikających z przyjętych uchwał dotyczących dopłat z Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych w związku z upadłością Spółdzielczego Banku Rzemiosła i Rolnictwa w Wołominie (SK Banku). W swoich raportach bieżących wybrane banki wykazały wpłaty w następujących wartościach:

- 350 mln PLN przez Bank PKO BP S.A.,
- 157,36 mln PLN przez ING Bank Śląski S.A.,
- 116,9 mln PLN przez Getin Noble Bank S.A.,
- 63,6 mln PLN przez Bank Handlowy S.A.,
- 74 mln PLN przez Raiffeisen Bank S.A.,
- około 146 mln PLN przez mBank S.A.,
- około 59 mln PLN przez Alior Bank S.A.

Od 1 stycznia 2017 r. wymienione rodzaje obciążeń finansowych uiszczanych na rzecz BFG ulegają zmianie. Przystaje obowiązywać opłata roczna i opłata ostrożnościowa, a w zamian, zgodnie z ustawą z 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji, banki będą odprowadzały składki na fundusz gwarancyjny banków, przy czym wysokość składek będzie uzależniona od fazy cyklu koniunkturalnego oraz wpływu, jaki składki mogą mieć na sytuację finansową banków. Do końca 2016 r. minimalny poziom środków systemu gwarantowania depozytów w bankach miał wynieść 0,8% kwoty środków gwarantowanych, by do końca 2030 r. poziom ten docelowo wynosił 2,6% (art. 287). Wysokie poziomy opłat *ex ante*, czyli właśnie opłaty rocznej i ostrożnościowej, przyczyniły się w 2015 r. do zgromadzenia przez BFG środków w kwocie 11 634 mln PLN. Wskaźnik zabezpieczenia depozytów w bankach środkami z tych opłat był wysoki i stanowił 1,84% [Raport roczny BFG, 2015, s. 26], przy wymaganym minimum dopiero na koniec 2016 r. – 0,8%. Wysoki obecny po-

ziom wskaźnika zabezpieczenia oraz indywidualne ustalanie składek dla każdego banku daje nadzieję, że obciążenia te nie będą rosły, oczywiście teoretycznie przy braku ryzyka upadłości kolejnych banków, przede wszystkim spółdzielczych.

Zmieniają się także opłaty *ex post*, czyli opłaty na fundusz ochrony środków gwarantowanych. Fundusz ma obowiązywać do końca 2024 r., przy czym od 2017 r. ma on corocznie się obniżać, od stawki 0,55% w 2017 r. do poziomu stawki 0,2% w 2024 r. pomnożonej przez sumę środków pieniężnych zgromadzonych w banku na wszystkich rachunkach, stanowiącej podstawę obliczania kwoty rezerwy obowiązkowej.

Drugim rodzajem obowiązkowych obciążeń są wpłaty na pokrycie kosztów nadzoru nad bankami [Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów..., 2007]. Wysokość należnych wpłat z tego tytułu za dany rok jest obliczana jako iloczyn procentowego udziału danego banku w sumie aktywów bilansowych wszystkich banków w danym roku oraz poniesionych ogółem kosztów nadzoru nad bankami w danym roku. Wpłaty te nie mogą być większe niż iloczyn procentowego udziału danego banku w sumie aktywów bilansowych banków w danym roku oraz kwoty stanowiącej 0,021% sumy aktywów bilansowych wszystkich banków w danym roku kalendarzowym. Banki są zobowiązane do dokonywania wpłat kwartalnie, w formie zaliczki, do końca pierwszego miesiąca kwartału, którego dotyczy wpłata. Wartość zaliczki to wysokość 0,00525% sumy aktywów bilansowych w ostatnim miesiącu kwartału poprzedzającego kwartał, za który jest uiszczana zaliczka.

Rok 2015 przyniósł bankom nowe obciążenia finansowe. Pierwsze z nich zostało wprowadzone na podstawie ustawy z dnia 9 października 2015 r. o wsparciu kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej, którzy zaciągnęli kredyt mieszkaniowy. Zgodnie z zapisami ustawy pomoc finansową mogą otrzymać osoby fizyczne posiadające status bezrobotnego lub gdy koszt obsługi ich kredytu mieszkaniowego przekracza 60% osiąganego miesięcznego dochodu gospodarstwa domowego, albo gdy miesięczny dochód gospodarstwa domowego pomniejszony o miesięczne koszty obsługi zadłużenia kredytowego nie przekracza kwoty upoważniającej do otrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej na podstawie art. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Wsparcie będzie wypłacane przez okres nie dłuższy niż 18 miesięcy w wysokości równowartości rat kapitałowych i odsetkowych kredytu mieszkaniowego, ale nie więcej niż 1500 zł miesięcznie. Na potrzeby funkcjonowania tej ustawy powołano Fundusz Wsparcia Kredytobiorców, który docelowo w dniu rozpoczęcia działalności dysponował kwotą 600 mln PLN przekazaną od kredytodawców. Wpłaty banków były proporcjonalne do wielkości posiadanego portfela kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych, których opóźnienie w spłacie kapitału i rat odsetkowych przekraczało 90 dni.

Wartość wpłat na Fundusz Wsparcia Kredytobiorców jest uzależniona od jakości portfela kredytów mieszkaniowych. Banki były zobowiązane do uregulowania należnych zobowiązań do 18 lutego 2016 r., ponieważ od 19 lutego kredytobiorcy spełniający ustawowe kryteria mogli składać w placówkach bankowych wnioski o wsparcie. W 2015 r. portfel kredytów mieszkaniowych o najwyższej jakości posiadał ING Bank Śląski S.A., który wpłacił na Fundusz tylko 6,4 mln PLN [Roczne sprawozdanie finansowe ING BSK S.A, 2015, s. 8]. Na podstawie raportów bieżących zobowiązania innych banków z tytułu wpłat na Fundusz Wsparcia przedstawiają się następująco:

- Bank Pocztowy S.A. – 3,64 mln PLN,
- Getin Noble Bank S.A. – 134 mln PLN,
- Raiffeisen Bank S.A. – 39,9 mln PLN,
- Bank PKO BP S.A. – 142 mln PLN.

Kolejnym obciążeniem banków jest pakiet pod nazwą „sześciopak”, rekomendowany przez Związek Banków Polskich, mający na celu wsparcie kredytobiorców walutowych. Działa on od lutego 2015 r. i przystąpiło do niego 11 banków: PKO BP, Getin Noble Bank, Raiffeisen Bank, Millennium Bank, BGŻ, BNP Paribas (obecnie BGŻ i BNP Paribas połączyły się), BPH, mBank, BZ WBK, Deutsche Bank, Santander Consumer Bank. Banki w ciągu 12 miesięcy wyasygnowały około 1 mld zł na łagodzenie skutków wahań kursowych, szczególnie franka szwajcarskiego. Dodatkowo 1 mld zł miał być również przeznaczony na realizację tego projektu w 2016 r. Zaoferowane rozwiązania w ramach „sześciopaku” to:

- uwzględnienie ujemnej stawki LIBOR,
- istotne zmniejszenie spreadu walutowego,
- wydłużenie, na wniosek klienta, okresu spłaty raty kapitałowej, tak aby jej poziom nie był wyższy lub był niewiele wyższy niż przed uwolnieniem kursu,
- rezygnacja z żądania nowego zabezpieczenia oraz ubezpieczenia kredytu,
- umożliwienie kredytobiorcom bezprowizyjnego przewalutowania po średnim kursie NBP,
- uelastycznienie zasad restrukturyzacji kredytów hipotecznych dla klientów zamieszkujących kredytowane nieruchomości [*Propozycja rozwiązania kwestii kredytów...*, 2016].

Najnowszym obciążeniem finansowym nałożonym na banki jest podatek od niektórych instytucji finansowych, który wszedł w życie 1 lutego 2016 r. na podstawie ustawy z dnia 15 stycznia 2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych. W przypadku banków podstawą opodatkowania jest nadwyżka sumy wartości aktywów banku ponad kwotę 4 mld PLN, pomniejszona o wartość funduszy własnych oraz wartość aktywów nabytych przez bank od Narodowego Banku Pol-

skiego, a także nabytych skarbowych papierów wartościowych. Podatek jest regulowany w okresach miesięcznych do 25. dnia miesiąca po miesiącu, którego dotyczy. Stawka podatku wynosi 0,0366% podstawy opodatkowania miesięcznie.

Podatek bankowy w Polsce ma najwyższą stawkę spośród państw UE, jednocześnie realizuje tylko jeden cel – zwiększenie wpływów do budżetu państwa. W krajach UE motywami nakładania na banki dodatkowych podatków i opłat były:

- zwrot przez sektor bankowy kosztów pomocy publicznej,
- tworzenie funduszy wsparcia sektora bankowego w sytuacjach kryzysowych,
- zniechęcenie banków do podejmowania nadmiernego ryzyka [Łaszek i Trzeciakowski, 2016, s. 5].

Związek Banków Polskich oszacował, iż w 2016 r. łączne obciążenie banków w Polsce z tytułu tego podatku miało wynosić pomiędzy 4,5 a 5,5 mld PLN.

Powyższe przykłady wskazują na znaczne obciążenie finansowe banków funkcjonujących w Polsce, choć są to tylko te najnowsze. Ich wysokość i sposób naliczania nie jest bez znaczenia dla osiąganego wyniku finansowego oraz wskaźników rentowności aktywów ROA i kapitałów własnych ROE. Tabela 2 ukazuje łączne obciążenie finansowe całego polskiego sektora bankowego.

Tabela 2. Obciążenia sektora bankowego w latach 2015-2016

Obciążenie sektora bankowego	Wartość
CIT (2014)	3,98 mld PLN
BFG (2015)	2,25 mld PLN
KNF (2015)	0,17 mld PLN
Koszty związane z brakiem odliczenia VAT (2015)	2 mld PLN
Łącznie	8,4 mld PLN
Dodatkowe obciążenia (2015)	Wartość
Wpłaty gwarantowane przez klientów SKOK	3 mld PLN
Dodatkowe wpłaty do BFG z tytułu wypłat gwarantowanych dla klientów SK Banku	2 mld PLN
Fundusz Wsparcia Kredytobiorców	0,6 mld PLN
Utracone przychody z tytułu prowizji interchange	1,5 mld PLN
Utracone przychody z tytułu wsparcia dla kredytobiorców walutowych tzw. sześciopak	1 mld PLN
Łącznie	8,1 mld PLN
Obciążenia banków wynikające z obowiązujących regulacji i zaleceń (2016)	Wartość
Dodatkowe wymagania unijne dotyczące kapitału – bufor zabezpieczający Tier 1	12 mld PLN
Dodatkowe wymagania KNF dotyczące kapitału – domiar kapitałowy wymagany od 14 banków zaangażowanych w kredyty mieszkaniowe w CHF	10 mld PLN
Podatek bankowy	4,5-5,5 mld PLN
Utracone przychody z tytułu kontynuacji wsparcia dla kredytobiorców walutowych tzw. sześciopak	1 mld PLN
Łącznie	27,5-28,5 mld PLN

Źródło: *Banki w finansowaniu rozwoju gospodarczego kraju* [2016].

Tak wysokie obciążenia mogą powodować znaczne obniżenie wypracowanego zysku, co jest sprzeczne z wymogiem podnoszenia kapitałów własnych, zapewnieniem wymaganej płynności czy wreszcie zagwarantowania akcjonariuszom zadowalającej stopy zwrotu.

2. Ratingi banków i ryzyko ich zmian w warunkach wzrostu obciążeń finansowych

Artykuły w miesięczniku „Bank” [Franczyk, 2016a, 2016b] wykazują negatywny wpływ nowych obciążeń na wyniki finansowe banków, które determinują poziom ich kondycji finansowej. Opracowania te dotyczą głównie podatku bankowego, jednak pozostałe obciążenia również nie są neutralne dla efektywności funkcjonowania banków.

Tabela 3. Wyniki finansowe wybranych banków za III kw. 2016 r. i zapłacony podatek „bankowy”

Bank	Wynik netto (mln PLN)	Zmiana (%) r/r	Podatek bankowy (mln PLN)
PKO BP	2.281	5,3	335
Pekao	1.785	13,6	518*
BZ WBK	1.706	-17,0	278
mBank	927	-7,0	54**
ING Bank	998,1	8,0	203
Raiffeisen Bank	262,4	77,0	113,4
Getin Noble Bank	117,8	-38,0	38**
Millennium Bank	569,8	15,5	127,9
Bank Handlowy	471,3	-7,2	50,3
Alior Bank***	162	-9,0	53
BGŻ BNP Paribas	74,9	29,0	133,7
BOŚ Bank	4,8	-55,3	0**

* Łącznie podatek bankowy i wpłaty na BFG.

** Podatek bankowy za I kw. 2016 r.

*** Dane za II kw. 2016 r.

Źródło: Sprawozdania finansowe banków, strony internetowe banków.

Połowa analizowanych banków wykazała spadek wyników finansowych netto w porównaniu z analogicznym okresem roku ubiegłego. Na taki stan miał wpływ nie tylko podatek bankowy, ale także niskie stopy procentowe, obniżenie opłat interchange, „sześciopak” czy wypłaty na rzecz BFG. Z analiz zamieszczonych w miesięczniku „Bank” [Franczyk, 2016, s. 26-27] wynika jednak, że w przypadku zniesienia podatku bankowego zysk netto byłby wyższy od około 10% w Pekao S.A., BZ WBK, Banku Handlowym, Idea Banku, 15-16% w PKO BP, ING Banku i Raiffeisen Banku, aż do 67% w BGŻ BNP Paribas.

Analiza efektywności działania banków to pierwszy filar nadania im oceny ratingowej przez agencje ratingowe. Drugi filar to ocena banków w aspekcie roli, jaką pełnią w systemie finansowym, możliwości otrzymania wsparcia ze strony państwa albo akcjonariusza strategicznego w sytuacji zagrożenia niewypłacalności czy skutków dla systemu gospodarczego, jakie może wywołać upadłość banku.

Na system oceny ratingowej banków składa się kilka rodzajów ratingu, jednak do najbardziej istotnych należy zaliczyć: rating wsparcia (neutralny w kontekście omawianego problemu) określający prawdopodobieństwo upadku banku pozbawionego zewnętrznego wsparcia ze strony państwa lub inwestora strategicznego, oraz rating siły finansowej ukazujący jego kondycję finansową, wiarygodność, jakość zarządzania i odporność na wstrząsy, czyli zdolność do wywiązywania się ze swoich zobowiązań.

Negatywny wpływ podatku bankowego i innych obciążeń jest niwelowany (i będzie) przez banki poprzez różne działania – z jednej strony poprzez przerzucenie kosztów na klienta, a z drugiej unikanie podatku bankowego [Gajewski, 2016, s. 99-103]. Działania te nie są jednak oceniane w procesach nadania ratingu bankom, ważne jest, czy siła finansowa banków zapewnia wiarygodność, stabilność i efektywność działania.

W opinii agencji ratingowych z „Wielkiej Trójki” polski sektor bankowy funkcjonuje w otoczeniu „trudnym”, w związku z tym od początku 2016 r. ma obniżoną perspektywę ratingu ze stabilnej na negatywną, co oznacza ryzyko obniżenia oceny dla polskich banków. Na taki stan wpływ miał wzrost obciążeń finansowych banków w Polsce, a przede wszystkim wprowadzenie podatku od niektórych instytucji finansowych. Agencje ratingowe Fitch [Komentarz Fitch Ratings, 2016] i Moody's [Word News Moody's, 2016] wydały komunikaty, w których zawarły swoją dezaprobatę, zwracając uwagę na skutki, jakie może to przynieść polskiemu sektorowi bankowemu.

Obciążenia finansowe oraz wzrost kosztów regulacyjnych w perspektywie kilkuletniej zmniejszą zdolność polskich banków do absorpcji strat oraz osłabią ich odporność na wstrząsy. W obliczu negatywnych trendów polski sektor bankowy będzie narażony na wzrost ryzyka ekonomicznego i sektorowego, a to może osłabić samodzielne profile kredytowe banków i będzie wywierało presję na ratingi rentowności – viability ratings [Komentarz Fitch Ratings, 2016]. Jednak skala tego wpływu będzie uzależniona od działań kompensacyjnych banków, które już są widoczne.

Utrzymywanie wysokich obciążeń finansowych banków wpłynie negatywnie na ich odporność i zdolność do prowadzenia akcji kredytowej, ponieważ zyski są podstawą wzrostu kapitałów własnych, które z punktu widzenia regulacyjnego warunkują działalność kredytową, a także chronią przed zmiennymi

warunkami zewnętrznymi. Narażone na to będą głównie mniejsze banki, które staną przed ryzykiem redukcji buforów kapitałowych oraz zdolności generowania nowego biznesu [Nowacka, 2016, s. 3].

Narodowy Bank Polski w swoim Raporcie o stabilności systemu finansowego z lutego 2016 r. wskazuje na negatywne skutki wprowadzania podatku bankowego, do których zalicza [Raport o stabilności..., 2016, s. 119-120]:

- wzrost kosztów kredytów,
- spadek akcji kredytowej na rzecz zakupu skarbowych papierów wartościowych,
- spadek dostępności kredytów,
- redukcję nisko oprocentowanych aktywów,
- wzrost kredytowania transgranicznego,
- zwiększenie zaangażowania banków w aktywa o wysokim ryzyku,
- zwiększenie transakcji sekurytyzacyjnych,
- zmiany oferty depozytowej dla klientów w kierunku funduszy inwestycyjnych oraz produktów ustrukturyzowanych.

Celem tych zmian w działalności banków ma być optymalizacja struktury aktywów bilansów oraz poszukiwanie nowych centrów zysku. Pomimo wspomnianych wcześniej komentarzy agencji ratingowych, na ich reakcję dotyczącą prawdopodobieństwa obniżenia ratingu poszczególnym bankom należy jeszcze poczekać. Wydaje się, że ewentualna obniżka ratingów nie będzie wynikała bezpośrednio z nałożonych obciążeń finansowych, tylko z jakości zarządzania bankiem, poziomu wypracowanego zysku, skali należności poniżej standardu czy nadmiernego wzrostu kosztów operacyjnych. Już obecnie widać, że rentowność niektórych banków jest niska, a obciążenia finansowe te słabości jeszcze podkreślają. Należy mieć jednak nadzieję, że poziom obciążeń finansowych banków już się nie zmieni, a ewentualna prezydencka pomoc skierowana do kredytobiorców walutowych nie pogorszy już i tak trudnych warunków funkcjonowania banków.

Podsumowanie

W długim terminie obarczanie banków wysokimi kosztami funkcjonowania nie będzie miało pozytywnego wpływu na ich rozwój oraz tempo wzrostu gospodarczego w Polsce. Rok 2014 był ostatnim o rosnącej tendencji zyskowności banków, które w kolejnych latach zostały obciążone wyższymi lub nowymi obciążeniami finansowymi.

Banki, obok państw, to najważniejsze podmioty podlegające ocenom ratingowym, których poziom świadczy o atrakcyjności inwestycyjnej oraz gwarancji siły finansowej i stabilności funkcjonowania. Pozytywny wizerunek polskiego sektora bankowego na rynkach finansowych przyczynia się do rosnącego zaufania i zrównoważonego jego rozwoju, dlatego tak istotne jest, aby wizerunek ten był potwierdzany przez wysokie oceny ratingowe uznanych agencji ratingowych.

Banki w Polsce i ich otoczenie są stale monitorowane przez agencje ratingowe, które obniżając perspektywy, dały już wyraźny sygnał, że warunki działania banków się pogarszają. Oczywiście to pogorszenie nie wynika tylko z nowych obciążeń finansowych, banki ponoszą także wysokie koszty regulacyjne. Należy jednak pamiętać o zasadności nakładania na banki kolejnych obciążeń, ponieważ ryzyko zahamowania rozwoju sektora bankowego i całej gospodarki może być nieadekwatne do celów tych obciążeń. Należy mieć na uwadze, że nadmierne obciążenia finansowe banków i ich negatywny wpływ na gospodarkę kraju może skutkować nie tylko obniżeniem ratingu banków, ale także ratingu kraju.

Literatura

- Banki w finansowaniu rozwoju gospodarczego kraju* (2016), Posiedzenie Komisji Finansów Publicznych Sejmu RP, 9 lutego, Prezentacja ZBP.
- Franczyk J. (2016a), *Banki pod ostrzałem*, „Bank”, nr 6.
- Franczyk J. (2016b), *Podatek straconej szansy*, „Bank”, nr 6.
- Gajewski D.J. (2016), *Podatkowa ucieczka do przodu*, „Gazeta Bankowa”, nr 6.
- Komentarz Fitch Ratings z dnia 2.02.2016 r.
- Łaszek A., Trzeciakowski R. (2016), *Rząd szuka finansowania obietnic wyborczych*, „FOR Analiza”, nr 3.
- Nowacka J. (2016), *Polskie banki pod ostrzałem*, „Bank”, nr 3.
- Propozycja rozwiązania kwestii kredytów w CHF dla rodzin najuboższych ekonomicznie* (2016), Prezentacja ZBP, 31 maja.
- Raport bieżący nr 34/2015 Banku BPH S.A.
- Raport bieżący nr 31/2015 Banku ING S.A.
- Raport bieżący nr 70/2015 Banku PKO BP S.A.
- Raport bieżący nr 1/2016 Banku Pocztowego S.A.
- Raport bieżący nr 14/2015 Banku Raiffeisen S.A.
- Raport bieżący nr 2/2016 Banku Raiffeisen S.A.
- Raport bieżący nr 3/2016 Getin Noble Banku S.A.
- Raport o stabilności systemu finansowego (2016), NBP, Warszawa, luty.

- Raport roczny Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (2015).
- Roczne sprawozdanie finansowe ING BSK S.A. za 2015 rok.
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 2007 r. w sprawie wpłat na pokrycie kosztów nadzoru nad bankami. Dz.U. 2013, poz. 123.
- Uchwały Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego za lata 2012-2016. www.bfg.pl (dostęp: 20.06.2016).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym. Dz.U. 2014, poz. 1866.
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Dz.U 2004 Nr 64, poz. 593 ze zm.
- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o wsparciu kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej, którzy zaciągnęli kredyt mieszkaniowy. Dz.U. 2015, poz. 1925.
- Ustawa z dnia 15 stycznia 2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych. Dz.U. 2016, poz. 68.
- Ustawa z 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji. Dz.U. 2016 poz. 996.
- World News Moody's: Poland's Bank Tax Threatens Credit Ratings (2016), Moody's, January 25.
- Zygierewicz M. (2014), *Danina na SKOK*, „Nowoczesny Bank Spółdzielczy”, nr 12.

THE FINANCIAL SITUATION OF THE POLISH BANKING SECTOR IN THE CONDITIONS OF GROWTH OF FINANCIAL BURDENS AND THEIR IMPACT ON THE RATINGS OF BANKS

Summary: Since the beginning of 2015, national banks operate in increasingly difficult economic and legal conditions. On the one hand, they are required to accumulate generated profits in order to increase equity, and on the other – they are increasingly obliged to incur new financial burden, which are not indifferent to their financial condition, particularly those less profitable. Therefore, it can be postulated that their implementation, during unfavorable macroeconomic conditions and in “difficult” legal environment may reduce financial safety of the Polish banking sector through decrease of profitability and growth of sector risk. Due to the fact that the effectiveness of operations and financial stability are the basic determinants of the rating assessment of a bank, it cannot also be ignored the risks of verification ratings given to banks, by the credit rating agencies. The main aim of the study is to present the essence of the new financial burden, which national banks are subject to and to indicate the impact of these burden on their financial condition through the perspectives of diagnoses, made by the credit rating agencies. The following research methods will be used in the study: the analysis of the available literature, legislation acts, financial announcements with the use of case studies and cause and effect analysis.

Keywords: bank, contribution, tax, rating, financial situation.